

20 ÉVES AZ NKA

„Nem a politika mondja meg, ki méltó támogatásra”

L. Simon László az NKA húsz évéről és a zenei területet is érintő változásokról

Két évtizedes jubileumát ünnepelte októberben a Nemzeti Kulturális Alap, s az évforduló előtt konferenciával, különleges kötettel és gálaműsorral is tisztelgettek. A szervezet alelnöke, L. Simon László az NKA-val kapcsolatos terveiről, a szerzői jogi törvény kapcsán fellángolt vitáról, az internetes jogdíjakról és a szimfonikus zenekarokkal kapcsolatos kérdésekről egyaránt beszélt.

■ *A konferencián az NKA történetéről, küldetéséről tartott előadást. De gondolom, alkotóként, pályázóként is tud mesélni erről a két évtizedről.*

– Sosem pályáztam az NKA-nál mint író, de rengeteg pályázatot készítettem a Magyar Írószövetség titkáráként, különböző folyóiratok szerkesztőjeként. Számos esetben sikerült is elnyerni a kért támogatást, így az elszámolással és az egész rendszerrel elég régóta tisztában vagyok. A tapasztalataimat az elmúlt két év munkája során igyekeztem is hasznosítani az NKA-nál. Például azzal, hogy könnyítsünk a pályázók életén, amennyire az államháztartási törvény ezt engedte.

■ *Hogyan látja a szervezet húsz éves történetét?*

– A lényeg, az az érték, amit az NKA képvisel, ez alatt a két évtized alatt nem változott. Ebben a korábbi elnökök is mind egyetértettek, ez kiderül abból a kötetből, amelyet a jubileum kapcsán készítettünk, és amelyben megszólal az NKA történetének minden jelentős szereplője. Ugyanis függetlenül attól, hogy ki hogyan gondolkodik a politikáról, ki melyik kormány alatt került a szervezet élére, abban nem különbözik a véleményük: nagyon nagy érték, hogy az NKA-ban szakmai alapon születnek a pályázati kiírások, és így hozzák meg a döntéseket is. Ez olyan érték, amit fenn kell tartani, hiszen így nem a politika mondja meg, hogy ki méltó a támogatásra. A szakma által delegált kurátorok komoly összegről dönthetnek, hiszen az NKA az ötös lottó játékadójának a 90%-a fölött rendelkezik. Számos országban a nemzeti lottótársaság vállal jelentős szerepet a kultúra támogatásában. Fontos hangsúlyozni azonban azt is, hogy ez nálunk indirekt támogatás. Nálunk az állam az adóbevételeinek egy részét engedi át az NKA-n keresztül kulturális célok-

ra. Ez pedig azért is jó, mert nem vagyunk kiszolgáltatva a költségvetés mindennapi mozgásának. A magyar állampolgárok játékszenvedélyétől függ, mennyivel gazdagodik a kulturális terület.

■ *Elégedetlenkedő hangokat azonban mindig hallani. Ki lehet találni olyan rendszert, ami mindenkinek megfelelő?*

– Olyan nem létezik... Az állami elosztást azért szokták bírálni, mert az emberektől távol álló hatalmi tényezőként tekintenek rá. Minden olyan szervezetet, amely az államhoz kapcsolódik, egyesek a hatalom martalékának tekintenek, és szükségszerűnek veszik, hogy ahol az állam jelen van, ott a politika is megjelenik. Úgy vélem, ebben az esetben ez nincs így. Elkerülhetetlen persze, hogy az értékrendi kérdések megfogalmazásánál megjelenjenek a hatalmon lévő politikusok számára fontos szempontok, de ezek a kuratóriumi döntéseknél nem játszanak szerepet, legfeljebb az irányvonalak meghatározásánál. Részben politikai döntés volt például az is, hogy idén 100 millió forintot különítsünk el az NKA keretéből Gárdonyi Géza születésének százötvenedik évfordulójára, 2014-ben pedig az Ybl-centenáriumra. Az ő művészetük a magyar kultúrában sarokpontnak számít.

■ *Úgy vélem azonban ebben a kérdésben konszenzusra lehet jutni, emiatt senki nem fog tiltakozni...*

– Nem úgy, mint a szerzői jogi törvény kapcsán? Igen, abban a kérdésben fellángoltak a viták, nem tagadom. Miközben senki sem mondta azt, hogy a jelenlegi rendszer jó. Sokan pedig hallgatnak, mert most jönnek rá arra, miért is olyan drága Magyarországon a memóriakártya vagy az írható DVD. Ez utóbbi esetében a gyártási költség több mint 200%-át kell jogdíjként megfizetni, miközben ez az összeg Szlovákiában 6, Romániá-

ban pedig 3%. És e mögött nincs konkrét szerzői teljesítmény.

■ *Olvastam az egyik Önnel készített interjúban, hogy változtatást szeretne az internetes jogdíjak kapcsán is.*

– Nem magyar probléma ez, hiszen jól látszik, a jogalkotás a felhasználók után kullog. Olyan gyorsan változik az egész közeg, hogy lehetetlen a mostani jogszabályokkal lefedni. Pedig meg kellene oldani a szerzői jogi kérdéseket, hogy az illegálisan megosztott tartalmak lekerüljenek az internetről. Ha most valaki beszkenyel egy könyvet és felteszi a világhálóra, a jogtulajdonos hónapokig küzdhet azért, hogy leszedjék, miközben ebből komoly anyagi kára származik. A megoldáshoz szükség lenne arra, hogy mérhetőek legyenek az adatok. Ha felkerül a YouTube-ra egy magyar művésztől származó szám, látható, hogy hányan hallgatják vagy nézik meg. Ennek alapján már lehetne számolni.

■ *Van erre lehetőség?*

– Ennek a rendszerszintű kidolgozása, az elvi rész megteremtése a jövő feladata. A közgondolkodást is meg kellene változtatni, hiszen a fiatalok közül sokan most azt mondják, végre beköszöntött a szabadság kora, és az internetet olyan terepként élik meg, ahol ingyenesen hozzá lehet jutni bármilyen tartalomhoz. Szerintem viszont valahol az aránytalanul magas jogdíj és az ingyenesség között lenne az igazságos elosztás. Nem volt jó, hogy korábban ebből irreális nagyságú bevételre lehetett szert tenni. Viszont azt sem lehet elvárni, hogy minden tartalom ingyenes legyen, miközben az előállításuk pénzbe kerül. A megírásuk munka, akár csak a fenntartásuk. A szerzői jogi törvény módosítása ellen lehangosabban tiltakozóknak pedig be kell látniuk, hogy amit meg tudtak keresni húsz évvel ezelőtt, az ma már nem megy.

■ *Hogyan lehet konszenzusra jutni a tiltakozókkal?*

– Sok ötletem van. Meglátjuk, milyen a szakma hozzáállása. A meglévő status quót megbolygattuk, azoknak az érdekeiket sértettük, akik a rendszernek a legnagyobb ha-

szonélvezői, vagy magának a rendszernek a fenntartásából élnek. Miközben tudják, hogy a jogalap vitatható. Például tavaly az üres adathordozók után beszédett 3,6 milliárd forintból összesen 180 milliót utaltak külföldre. Ez persze nem baj, hiszen magam is úgy vélem, tartsuk a pénzt az országban. Ezért is kezdeményeztem a zenei kvótát, hogy minél több magyar szám hangozzon el a rádiókban. De aki zenét tölt le, az főleg külföldi dalokat másol. Így nem csoda, hogy vannak, akik háborognak amiatt, hogy rengeteg magyar számot kell hallgatniuk. Nem biztos, hogy lenne rá valós piaci igény, de legalább ezzel is segítjük ezt a területet. Az üreshordozó-díjból pedig, amelynek egy része most átkerül az NKA-hoz, olyan programot kell indítanunk, amely segíti a tehetséges fiatalok bemutatkozását. A konfliktust ezért érdemes vállalni. Még akkor is, ha nem lehet 100%-ig megnyerni a csatát.

■ *Az újonnan érkezett összeg miatt pedig a jelenlegi kuratórium szétválík zenei és színbázi kollégiumra.*

– Így igaz, s mivel nemcsak komolyzenéről van szó, hanem a könnyűzenére, világzenére is fókuszálnia kell, külön kollégium foglalkozik majd a döntésekkel. A kuratórium nyolc tagú lesz, s munkájában a szimfonikus zene területéről érkező tag mellett jazz- és könnyűzenész egyaránt részt vesz. A miniszter úr már jóváhagyta az új felállást, most kezdődik a delegálási folyamat.

■ *Korábban össze lett vonva a színbázis és a zene...*

– Az a rendszer, úgy vélem, jól működött, csak most több lesz a feladat, ezért választjuk szét a két kollégiumot. Egyébként nem szégyellem bevallani, ha hibás döntést hozok. Ha a rendszer korrekcióra szorul, ha nem állja ki az idő próbáját, akkor változtatni kell rajta. De hangsúlyozom, most nem erről van szó.

■ *Ezek szerint akkor az Artisjus-tól érkező 700 milliót össze zenei területen marad.*

– Szerintem akár ennél több is lehet ez a forrás, s ennek a java részét valóban a muzsikusok kapják. Oda kell figyelni a hanglemezkiadókra is, hiszen nehéz a helyzetük. A zenészek tekintetében pedig arról azért ne feledkezzünk meg, hogy ma Magyarországon gyakorlatilag nem létezik olyan együttes, amely ne kapna közpénzt. Hiszen számos fesztiválon, rendezvényen szerepelnek, s ezek az NKA-tól kapnak támogatást. Az adókedvezményből is jut nekik, a nagy művészeti fesztiválok ugyanis 18%-os áfá-

val dolgozhatnak, az állam átenged nekik 9%-ot.

■ *Úgy látom, az NKA évfordulója kapcsán arra is törekednek, hogy a közönséggel is jobban megismertessék a szervezetet, a Nemzeti Kulturális Alap munkáját.*

– Az emberek egy része ma nincs tisztában azzal, hogy az NKA milyen szerepet játszik a kulturális életben. Ezért meg kell oldanunk a Nemzeti Kulturális Alap médiafelületeinek a jobb kihasználását. Nézőként sok rendezvényre mentem el, s mindenhol végignéztam a programfüzetet. Azt tapasztaltam, hogy a piaci támogatók nagyobb felülethez jutottak, miközben jóval kevesebb pénzt adtak, mint az alap. A szervezők azt gondolják, a piaci szereplőknek ez jár a támogatásukért, miközben az NKA segítségét természetesnek veszik. Ez így nincs rendben. Az alap fontosságát, szerepét folyamatosan hangsúlyozni kell. Enélkül a szervezet jelentőségét veszti a politika világában, és ha ez megtörténik, akkor sokkal könnyebb a forrásokat máshová csoportosítani.

■ *Mit lehet tenni?*

– A programfüzetekben a támogatásunknak megfelelően kell megjelennünk. Fontos, hogy az emberekben tudatosítsuk – erre törekedtünk az óriásplakát-kampányunkkal is –, hogy mi vagyunk a magyar kultúra legfőbb támogatói. Válgon egyértelművé, hogy a programok nem valósultak volna meg az NKA nélkül. Az új logó megtervezésekor is az volt a célunk hogy egyszerű legyen és messziről felismerhető.

■ *A támogatási formák közé tartozik a TAO is. Ez fenntartható a jövőben, vagy lesznek változások?*

– Mindenképpen alakítani kell a rendszeren, de nem ebben a kormányzati ciklusban, erre most nem lesz sem idő, sem energia. Nagyon sok mindent át kell gondolni. Az azonban biztos, hogy a társaságiadó-kedvezményt nem lehet kivezetni. A működési támogatásokat kell újragondolni, az előadó-művészeti törvényt pedig úgy kell átalakítani, hogy a működési támogatások tekintetében minél jobban el tudjunk menni a projektfinanszírozás irányába. Ez elsőre megriaszthatja a szereplőket, ha azonban megismerik a koncepciómat, akkor meg fogják érteni: a pályázati rendszert is egyszerűsítő, és egyúttal nagyobb lehetőségeket kínáló struktúrát kell kialakítani. De ez későbbi tennivaló.

■ *A TAO elosztása kapcsán is akadnak viták a színbázisak és a zenekarok között.*

Sok együttes teljesít színbázi szolgálatot, amit a teátrumnak számolnak el. Lebet e téren igazságosabb megoldást találni?

– Ez részben rendszerhiba. Ha például egy operett-produkcióban önálló előadó-művészeti társulat dolgozik, nehéz ügy, hogy az kinek az előadása. Részben megegyezés kérdése kell hogy legyen. Pécssett az operajátszásnál akadnak ilyen problémák. És tényleg nem mindegy, hogy mindez kinek van elszámolva, ebben meg kell tudnia egyezni a zenekarnak és a színháznak. Ez nem csak a jogalkotás számára jelent feladatot, mindent ugyanis nem lehet jogszabályban rögzíteni. Mégis abban hiszek, hogy értelmes emberek dolgoznak együtt, akik meg tudnak állapodni a pénz elosztásában is.

■ *A Filharmónia működése is okoz nébány együttesnél gondot. Van, aki úgy véli, a szervezetnek profiltisztább arculatra lenne szüksége, s főleg az ifjúságnevelésre kellene koncentrálniuk. Ön hogyan vélekedik erről?*

– Egyetértek mind a profiltisztább arculattal, mind az ifjúságneveléssel. Már csak azért is, mert gimnazistaként árultam a Filharmónia bérleteit Székesfehérvárott, és nem volt olyan koncert, amelyen ne lettem volna jelen. Ennek máig érzem a hatását az életemben. Nagyon fontos tehát a fiatalok zenei nevelése. Van bőven feladat előttünk az alapfokú művészetoktatás területén is. Akadnak olyan megyeszékhelyek, ahol nincsenek erős zenekarok, azokon a vidékeken valóban a Filharmóniának kell megoldania, hogy az ott élőknek is legyen részük minőségi zenei programokban.

■ *A pedagógus életpályamodell több zenekart hoz nehéz helyzetbe, hiszen a muzsikusok közül sokan inkább az oktatói állást választják. Elképzelhető, hogy esetleg zenész életpályamodell is szülessen?*

– Nem szaladnék ennyire előre, még akkor se, ha tudom, hogy Magyarország zenei nagyhatalomnak számít. A Zeneakadémia újjászületése, a BMC felépülése, a megemelt zenekari támogatás egyaránt azt jelzi, hogy ezt a kormány is látja. Ugyanakkor azt is végig kell gondolni, jó-e a fővárosi zenekari rendszer, kell-e ennyi professzionális budapesti zenekar. Amikor a művészetpályáról beszéltem Pécssett, akkor ezt kifejezetten a tancosokra értettem. Azért hagyom nyitva a kérdést, mert ezen még elmélkedni kell. A szakma képviselőivel közösen kell átgondolni, mi lehet a megoldás, és azt is látni kell, mennyi pénzünk lesz erre, s hogy hogyan célszerű mindezt finanszírozni. R. Zs.